



ТИЖНЕВИК - REVUE HEBDOMADAIRE - **TRIDENT**
UKRAÏNIENNE

Число 12-13 (562-3) Рік вид. XIII. 28 березня 1937 р. Ціна 1 фр.50. Prix 1 fr.50.



В середу 17 березня
в Празі Чеській по довгих і тязьких терпіннях спочив
на віки

І В А Н М І Р Н І Й

колишній в. о. Генерального Писаря УНР, Начальник
Канцелярії Міністерства Закордонних Справ, директор
канцелярії і асистент Українського Високого Педагог-
ічного Інституту ім. М. Драгоманова в Празі, заслу-
жений громадський діяч, довголітній співробітник на-
шого тижневика, про що з глибоким жалем сповіщає
українське громадянство редакція «Тризуба»

Похорон одбувся в суботу 20-го березня в Празі Чеській,
а в неділю 21-го в Українській Церкві в Парижі одправ-
лено було за спокій душі покійного панахиду.

Париж, неділя, 28 березня 1937 року.

Все частіше й частіше смерть вириває з випробованих рядів давніх борців за державність України свої жертви, вириває ранише, ніж на те належало б рахувати. Озивається тут все пережите й вистрадане, призводять до того передчасно гіркі умови повні вірвання на чужині.

Нову тяжку втрату — смерть І. Мірного, заслуженого громадського й державного діяча, глибокого і відданого патріота, до кінця вірного старим прапорам, сумом переймає серця його товаришів по праці і всіх тих, хто знав і цінив покійного.

Та разом з тим почуттям смутним представники старого нашого покоління, до якого належав і небіжчик, віддаючи глибоку пошану його пам'яті, почувають в душі й інше, що застається непохитним і ясно проступає кожного разу на сумну звістку про нову втрату близького товариша, — спокій і певність, спокій сумління і спокій мисли.

І переживання ті диктують нам не лише філософічні міркування неминучости смерті, природнього кінця життя, постійної в світі переміни, заміни мертвого живим, міркування, що все йде й все минає. Проказує нам їх і становище нашої справи сьогодні.

Старим діячам спокій той дає свідомість чесно, до кінця виконаного обов'язку перед своїм народом. Певність за майбутнє нашої справи, не зважаючи ні на які втрати, знаходимо ми в нашій молоді, в наявності молодих, але вже випробованих працівників, що йдуть нам на зміну, готові кожного часу заступити, а по-часті й заступають уже тих, що відходять.

А та наша зміна молода в житті діяльному, в праці непрестанній, в вірі незломній тих, що нас залишили, матиме перед собою зразок того, як треба за всяких обставин, і найгірших, служити рідній землі, йтиме непохитно далі, — ми певні — тим самим шляхом, що має привести усіх, кому доля судила, в землю обітовану — визволену, самостійну Україну.

СВІТЛИЙ ПАМ'ЯТІ І. І. МІРНОГО

Сьогодні ми випроводили у далеку дорогу, з котрої немає вороття, І. Мірного, але його світлий образ назавжди залишиться в наших серцях.

Життя І. Мірного, як і кожного українського діяча старшої генерації, можливо поділити на три доби: до революції 1917 р., за часів української влади у Києві та за доби еміграції.

Народився І. Мірний у Сумському повіті на Харьківщині, 30. VIII. 1872 р. Високу освіту здобув у Петрограді, де скінчив юридичний факультет університету р. 1898. Служив у відомстві фінансів, яко податковий інспектор спочатку в Умані на Київщині, а потім з р. 1910 у Києві, де пізніше був начальником відділу Київської фінансової палати. В роках, як студентських, так і перед революцією, в добі найтемнішій в нашій історії, був організатором громадського українського життя, зокрема на Уманщині і в Києві. Підчас світової війни брав участь в українській акції по евакуації біженців із західньої України.

З р. 1917 від української радикально-демократичної (с. ф.) партії був членом Центральної Ради, потім заступником Київського губерніяльного комісара; з жовтня 1917 р. виконував обов'язки генерального писаря (державного секретаря). За гетьмана і директорії — начальником канцелярії міністерства закордонних справ. Усі, хто знав І. Мірного на цих посадах, ніколи не забудуть його уважного і зичливого відношення до всіх співробітників, зокрема до молодших, до яких мав честь належати і автор цієї статті.

За кордон виїхав І. Мірний, як скарбник надзвичайної дипломатичної Місії на мирову конференцію в Парижі. Після ліквідації місії був призначений з 3 квітня 1910 р. фінансовим відпоручником міністерства фінансів УНР в Берліні. Це призначення, рівно-ж і призначення д-ра М. Галіна, було зроблено з почину Всеукраїнської Національної Ради у Відні, на яку в свій час громадянство поклало великі надії, яко на всенациональне українське об'єднання. В Берліні тако-ж віддавався громадській праці, як заступник голови об'єднаних тамошніх українських організацій та заступник голови української громади.

З переїздом до Праги з р. 1924 був секретарем Українського Громадського Комітету, організації, що піклувалася дуже численною тоді українською еміграцією. З р. 1935 був призначений ди-

ректором канцелярії Українського Високого Педагогічного Інституту ім. М. Драгоманова; на цій останній посаді залишався до кінця свого життя. З-під його пера вийшла докладна книжка, присвячена історії УВПІ в Празі. Користувався великою пошаною і симпатією серед професорів і студентів інституту.

Не зважаючи на численні і складні службові обов'язки, І. Мірний брав діяльну участь у громадських і культурних організаціях у Празі. Так він був членом ради Т-ва «Книголюб», що в свій час розвинуло було видавничу діяльність, скарбником Комітету допомоги голодним, секретарем Українського Об'єднання, членом ревізійної комісії Українського Республікансько-Демократичного Клубу, одним із перших організаторів і скарбником Союзу Українських Письменників і Журналістів на чужині, членом Ради Т-ва прихильників Української Господарчої Академії в Подєбрадах та головним скарбником Всеукраїнського Міжорганізаційного Конгресового Комітету.

У всю цю працю, яка забірала увесь його вільний час і вимагала значних зусиль і напруження, І. Мірний вносив властиві його вдачі доброзичливість і коректність до всіх, дух примирення і лагідности — риси, які є неозцінним зокрема у різних спробах міжорганізаційних об'єднань, де як раз дуже часто приходиться поборювати тенденції протилежні, викликані духом громадської незгоди.

І в той же час І. Мірний був твердий що-до своїх переконань. Він носив у собі, так би мовити, середню лінію українства, виховану на демократичних традиціях нашої визвольної боротьби, яка прямує до відновлення української держави. З огляду на те, що це відновлення не може бути переведене інакше, як спільним зусиллям усіх наших організаційних сил, то ця середня лінія набирає значно більшого, ніж то здається, значіння. І цій лінії залишався завжди вірним І. Мірний. Він, як ніхто інший, ліпше відчував ухили і збочення від неї і, лагідний як завжди, вступав із молодечим запалом у гарячі дебати, зовсім не рахуючися із тим чи іншим поставленням на шаблях життя свого противника.

Не лише українська р.-д. партія, членом ЦК котрої він був обраний ще в Києві, допомагала йому у формулюванні його твердих і непохитних поглядів що-до загальної української справи, але й він сам помагав кристалізації поглядів партії. В численних з'їздах ЦК партії на еміграції, в закордонному бюро, в зборах місцевої організації, де був головою, І. Мірний завжди був чинний своїми критичними увагами, пресектами постанов, ініціативою тої чи іншої акції. З думкою І. Мірного рахувалися, бо вона ще крім того мала риси як ніби-то загальної публичної опінії, тої опінії, котра в останньому обрахункові кермує політикою такої навіть держави, як Британська імперія, або тої, що її речником був хор античної трагедії.



Іван Мірний

(* 30. VIII. 1872 — † 17. III. 1937)

Чиста гуманність і демократизм не лише на словах, а й на ділі, в зносинах з людьми, у власному житті, посвятна відданість українській визвольній ідеї, активність, злучена з безпретенсійністю, — ось ті риси, що їх втілював в собі І. Мірний.

Цього короткого слова звичайно не досить, щоб з'ясувати всю тяжкість втрати, яку ми понесли передчасним і несподіваним відходом від нас І. Мірного. Його яскрава особистість заслуговує постійної пам'яті.

Повинні ми всі, хто працював з ним і знав його, пригадувати його життя, яким він заслужився перед нашою справою, і, кому з нас доведеться, принести пам'ять про нього і на звільнену Україну.

Ф. Слюсаренко

Прага 20. III. 37 р.

СМЕРТЬ І ПОХОРОН І. МІРНОГО

В Празі Чеській в середу 17 березня 1937 року спочив навіки І. Мірний, видатний громадянин і заслужений діяч. Помер І. Мірний по довгих і тяжких терпіннях. В листопаді минулого року захворів він на грипу і, не поправившись як слід, повернувся до праці, застудився знову і хворість ускладнилася. Саркома лимфатичної системи, проти якої не помогли найновіші медичні засоби й найдбайливіше піклування, привела до сумного кінця.

Помер І. Мірний о 6 год. вечера після причастя, помер тихо й спокійно, але вже без притомности, пошшивши в жалобі засмучену вдовицю, відому нашу діячку.

З давніх часів — покійний і його дружина уявляли собою зразок української родини, що її об'єднує не лише спільне почуття, але й єдність світогляду. Вони йшли разом тяжким життєвим шляхом, звикали їх всюди вкупі бачити в громаді.

Вельмишановній В. З. Мірній складаємо тут іменем редакції «Тризуба», всіх його читальників і прихильників найщиріше співчуття в її тяжкому горі.

Похорон І. Мірного відбувся урочисто 20 березня. В залі нового празького крематорія зібралася майже вся празька українська колонія. О 1-ій год. відчинилася величава запона, за котрою стояла домовина на високому п'єдесталі. На труні на чільному місці — найбільший вінок від Пані Дружини, а до труни прикріплено хрест з білих квіток згідно з бажанням, висловленим п. В. Прокоповичем. Увесь простір від хреста аж на підлогу був уквітчаний вінками від різних українських організацій і окремих осіб. Всього було по-над 15 великих вінків, оздоблених широкими жовто-блакитніми шовковими стрічками з відповідними написами. Похоронну службу правив молодий православний панотець чех слов'янською мовою; коротке щире слово сказав він по чеськи, дякон правив і хор співав по українськи. Після похорону попрощалися з І. Мірним від Педагогічного Інституту ректор проф. Л. Білецький, а від р.-д. партії проф. К. Мацієвич. Інші промови не були сказані через обмеження часу в крематорії. Після промов, коли хор почав співати пісню «Чуєш, брате мій», помалу розчинилася брама до самого крематорія і в неї величне і повільно почав відходити п'єдестал із труною, і коли вже був за брамою, то світло залило білий хрест із живих увіток на домовині, який довго залишався видним, поки брама поволі зачинялася навіки за І. Мірним.

В залі зворушення присутніх було дуже велике, більшість не могла утриматися від сліз.

ВОЛОДИМИР ЛЕСЕВИЧ

(З нагоди 100-ліття з дня його народження)

27 січня ц. р. минає сто років з дня народження визначного українського філософа і громадського діяча Володимира Лесевича. *)

Ім'я В. Лесевича мало що говорить сучасному молодому українському поколінню, але був час, коли російська і українська наддніпрянська інтелігенція уважно слідкувала за творами В. Лесевича з галузі філософії та гаряче дискутувала з приводу їх у своїх гуртках.

В. Лесевич народився 27 січня 1837 р. в с. Денисівці Лубенського повіту та Полтавщині. Походив він з давнього страшинського українського роду. За гетьманщини предки В. Лесевича часто займали різні полкові уряди в Гадяцькому полку. Так, один з них — Данило Лесевич — був гадяцьким полковим суддею. Батько В. Лесевича скінчив харківський університет і, діставши у спадщину великий маєток біля с. Денисівки, оселився в маєтку, де більше займався читанням теологічних творів, — він був дуже релігійним, — ніж власним господарством. Мати В. Лесевича була з роду Гербаневських з Пирятинського повіту на Полтавщині. Померла вона від родів В. Лесевича. Батько згодом оженився, але скоро помер, так що В. Лесевич залишився кругом сиротою на четвертому чи п'ятому році свого життя. Опікуном В. Лесевича став його дядько з материного боку. Дядько використував опікунство на свою користь, випродуючи та вивозячи з Денисівки до своєї економії усе, що було можливо, як з худоби, так і з будинку. Поки була в живих баба В. Лесевича, то вона захищала інтереси свого внука і взагалі піклувалася ним, а після її смерті — йому тоді було вісім років — В. Лесевич почував себе цілком самотнім. На двадцятomu році віддано В. Лесевича до київської гімназії, а через рік приміщено його в петербурзькій артилерійській школі. В стінах тої школи він і пробув до закінчення курсу і зовсім не наїздив на Україну навіть під час літніх ваканцій. Після закінчення артилерійської школи Лесевич вступив до полку, що брав участь у кавказькому поході. На Кавказі В. Лесевич пробув недовго. Вже там пробудилося у нього поривання до наукової праці та громадської діяльності. З двадцяти років розпочав він літературну діяльність, умістивши в часопису «Кавказь» кореспонденцію про військове свято з нагоди здобуття одної важливої фортеці. Описуючи військову параду з молебнем, в таких словах він висловив своє почуття: «Душі наші злилися тоді в одну спільну молитву, щоб найскорше перестала литися кров на Кавказі, щоб в горах цих, що сніють здалека, як найскорше засяяв світ правдивого вчення, а з ним і просвіти». Отож це диво, що В. Лесевич через три роки покинув Кавказ і повернувся до Петербургу, де й вступив до академії генерального штабу. Тут у нього склалися добрі взаємовідносини з професорами Петром Лавровим та Михайлом Драгомировим. Обидва вони постачали йому книжки, не рідко заборонені в Росії, при чому один раз трапився такий епізод. Якось В. Лесевич був у М. Драгомирова, щоб узяти у нього нелегальну книжку. Саме в той час застукав у двері і увійшов генерал, знайомий М. Драгомирова. Драгомиров спокійно віддав на бік приготувану для В. Лесевича книжку, привітався з гостем, посадив його з протилежного

*) Матеріалом для цієї статті послужили мені, крім деяких праць В. Лесевича та цілої низки статей, некрологів і принагідних споминів про В. Лесевича, тако-ж недруковані спогади про нього Володимира Леонтовича (на жаль, залишилися не докінчені). На цьому місці висловлюю щире подяку вдові В. Леонтовича, доньці В. Лесевича, Юлії Леонтович за ласкаве уділення мені рукопису цих спогадів. Автор.

Читано на засіданні Історично-Філологічного Товариства в Празі 26 січня 1937 р.

боку столу, а сам, ведучи розмову з гостем, поволеньки обгортав книжку в папір, а потім і передав її на руки В. Лесевичеві. Драгомиров, — як пізніше казав В. Лесевич, — подав молодому студентові наочний приклад того, як треба триматися в небезпечним випадках. В Лесевич і на далі залишався в добрих стосунках з двома цими професорами. Так, В. Лесевич, за спогадами В. Леонтовича, брав участь в організації втечі П. Лаврова з Росії.

Скоро після закінчення академії генерального штабу (1861 р.) В. Лесевич залишив військову службу, одружився з донькою російського генерала Лідією Пічугіною та оселився у своєму маєтку в Денисівці. Тут він насамперед подбав про поліпшення добробуту денисівських селян. Так він продав їм частину своєї землі, а виручені гроші — 4 тис. карб., — пожертвував на заснування позичкової каси для селян, з тим, щоб відсотки з тих грошей йшли на утримання школи, яку він рішив відкрити в с. Денисівці. В. Лесевич збудував для школи спеціальний будинок, устаткував школу всім потрібним та закликав на учителя колишнього дворака Давида Безуглого, що з осені 1863 р. вчився на кошт В. Лесевича в Київській тимчасовій педагогічній школі.

Історія денисівської школи є важливою сторінкою в громадській діяльності В. Лесевича, а тому дозволю коротко на ній зупинитися *).

6 серпня 1864 р. В. Лесевич звернувся до інспектора шкіл Лубенського повіту за дозволом відкрити в с. Денисівці школу з 1 жовтня того самого року. Прохання В. Лесевича почало ходити від однієї установи до другої, але В. Лесевич постановив розпочати навчання від осені 1864 р. і до того українською мовою, хоч статут про початкові народні школи, що його 14 липня 1864 р. видало російське правительство, вказував, що навчання в усіх школах мало провадитися російською мовою. На весні 1866 р. денисівську школу відвідав Гнат Закревський, дідич з Пирятинського повіту. Він надзвичайно захопився успіхами цієї школи і тоді ж таки помістив у ліберальному часопису «С.-Петербурзькія Вѣдомости» статтю про блискучі наслідки навчання українською мовою в одній із шкіл Полтавщини (назви школи автор не подав). Директор народніх шкіл Полтавщини сполошився на смерть від тої статті, бо саме перед тим стався замах на Олександра II-го, а відомий україножер М. Катков провокаційно ставив цей замах у зв'язок з українським сепаратизмом. Директор шкіл негайно вислав до всіх повітєвих інспекторів Полтавщини таємний лист з запитом, чи знає хто з них школу, де вчать українською мовою. Коли з'ясувалося, що річ йде тут про денисівську школу, то губернська шкільна рада ухвалила усунути учителя Д. Безуглого. В. Лесевич не виконав постанови про звільнення Д. Безуглого та подав скаргу до сенату на полтавську шкільну раду. Сенат 4 березня 1869 р. вирішив справу на користь В. Лесевича, себ-то дозволив Д. Безуглому викладати в школі, але той в скорому часі залишив учительювання в денисівській школі. Лесевич не переставав турбуватися своєю школою й надалі. Так з листів його до відомого російського педагога, українця з походження, бар. Миколи Корфа (листи оголошено в журналі «Русская Старина», 1894, чч. 4-11, 1895 ч. 1) дізнаємося, що В. Лесевич листом від 2 жовтня 1869 р. звернувся до М. Корфа з проханням вказати кандидата на учителя в денисівську школу, при чому В. Лесевич зазначив такі умови винагороди за учительську працю: 1) 150 кар. утримання на рік, 2) кімната поруч з класою, 3) опал, освітлення та їжа (крім цукру й чаю) від денисівського маєтку, а вже в листі від 10 січня 1870 р. В. Лесевич писав до М. Корфа: «я не задумуюся погодитися на умови, про які Ви пишете, себ-то на асигнування 250 карб. на утримання».

Ото-ж денисівська школа була першою на Україні в той час школою з українською викладовою мовою. правда, протягом лише двох років, бо

*) Докладні відомості про денисівську школу подає стаття Михайла Гніпа «Школа В. В. Лесевича» («За сто літ», книга шоста. Київ 1930 р.).



Володимир Лесевич

(* 27. I. 1837 † 26. XI. 1905)

після того довелося провадити гавчання в ній російською мовою на домагання шкільної адміністрації.

Вся ця боротьба В. Лесевича за школу та її учителя Д. Безуглого тяжко відбилася на душевному настрою В. Лесевича, про що свідчить його стаття «Печальная история одной сельской школы и ее учредителей» («С.-Петербургскія Вѣдомости», 1867, ч. 315), де він писав: «Чи слід дивуватися слабості нашої громадської ініціативи та провінції? Кажуть, що провінція спить. Але скажіть по ширості, чи у багатьох вистачить бажання працювати при таких умовах? Чи можна обивувачувати безоглядно тих, кому історія, подібні до мові, служать наукою та пересторогою?»

В 60-тих роках В. Лесевич з дружиною вперше виїхав за кордон, де бачився, між иншим, з відомим російським публіцистом і революціонером О. Герценом, а з кінцем 60-х років знов оселився в Петербурзі, де зайнявся науково-літературною діяльністю. Хоч В. Лесевич і не брав активної участі в революційних партіях (ближчу участь брала його дружина), але в його хаті иноді збиралися партійники, а часом і переховувалися там. Отож поліція почала стежити за помешканням генерала Пічугіна.

де жив В. Лесевич з дружиною, та перевела у В. Лесевича трус. Підчас трусу нічого підозрілого не знайдено, бо дружина В. Лесевича встигла частину паперів знищити, а інші нелегальні матеріали переховувалися то в палітурках книжок, то в потайному схові ікон, то в потайній шухляді стола, що його зробив для Лесевичів відомий російський революціонер Степан Халтурін. Все ж петербурзький генерал-губернатор Гурко 1879 р. вислав В. Лесевича в адміністративному порядку до Сибіру на 8 років. На заслання разом з В. Лесевичем поїхала і його дружина з п'ятилітньою донькою Юлією. В. Лесевич здобув дозвіл відбути подорож до Сибіру не етаном, а на свій кошт, але мусів оплачувати подорож і тих жандармів, що його супроводили. В Сибіру пробув В. Лесевич лише два роки (спочатку в Єнисейську, а потім в Красноярську): одночасно з Лесевичем на заслання в Сибіру були Яків Шульгин та Лев Смирєнко. На клопотання ген. Пічугіна заслання В. Лесевича до Сибіру замінено висланням до Казані під явний догляд поліції. В Казані жандармський генерал частенько закликав до себе В. Лесевича просто з тою метою, щоб побалакати з розумною людиною. Підчас одної такої візити В. Лесевич помітив на столі генерала лист одного свого знайомого, очевидно, перехвачений підчас трусу. В Лесевич, угледівши у листі одно дуже конспіративне слово, спокійненько поклав руку на лист і почав водити пальцем по тому слову, поки не протер його. Наука М. Драгомирова про те, як треба поводитися в небезпечних випадках, придалася на цей раз В. Лесевичеві.

З Казані переведено В. Лесевича до Полтави. В Полтаві В. Лесевич умисне найняв помешкання в тому дворі, де містилося жандармське управління, покладаючися на те, що жандармерія не буде обридати йому своїм доглядом, бо її без того має його завжди на своїх очах. Так і сталося: жандармський полковник Банін був певний, що знає все, щоб не робилося в хаті В. Лесевича, а тому не призначав спеціальних агентів для догляду за В. Лесевичем. Завдяки цьому В. Лесевич мав можливість приймати у себе де-кого з тих, кого розшукувала жандармерія, напр., російського революціонера Германа Лопатіна. Між иншим, в Полтаві вперше бачився з В. Лесевичем Євген Чикаленко, що приїхав до нього з дорученням від Володимира Мальованого, який перед тим втік з Сибіру (Євген Чикаленко. «Спогади». ч. I, стор. 112-113).

Одним тільки обридла В. Лесевичеві жандармський полковник Банін, що закликав до себе В. Лесевича наче на допит, а власне тільки для того, щоб поговорити з ним по французькому.

З Полтави переведено В. Лесевича до Твері. Перебуваючи в Твері, В. Лесевич нелегально наїздив до Петербургу та Москви. Так минуло вісім років заслання, після чого В. Лесевич оселився у Петербурзі, а літом наїздив до свого маєтку в с. Денисівці. В Петербурзі В. Лесевич пристав до гуртка найближчих співробітників журналу «Русское Богатство», але через де-який час відійшов від нього і став співробітником журналу «Русская Мысль». Крім літературної діяльності, В. Лесевич брав участь в де-яких товариствах, особливо в «Літературному фонді». Але літературна та громадська діяльність не могли цілковито задовольнити В. Лесевича, який потребував живого єднання з молоддю та взагалі з широкою аудиторією. Однак, не маючи офіційно наукової кваліфікації, В. Лесевич не міг дістати катедри в будь-якій високій школі. Спроба відомого російського історика Василя Семєвського здобути через російських філософів Миколу Грота та Володимира Соловйова уділення В. Лесевичеві наукової рани доктора honoris causa закінчилася нічим.

1897 р. В. Лесевич уловився з можливістю читати публичні лекції на провінції, і він протягом двох років об'їздив майже цілу Росію та Україну, виступаючи з лекціями на філософичні та літературні теми. Так, на Україні виступав він з лекціями — у Харькові, Полтаві, Чернігові, Катеринославі, Одесі, Кременчузі, Лисаветграді, Лубнях і ин. містах. Публичні лекції В. Лесевича всюди користалися великим успіхом і це

власне спонукало адміністрацію позбавити В. Лесевича права виступати надалі з публичними лекціями на провінції. Слід додати, що публичні лекції В. Лесевич завжди читав з благодійною метою, половину збірки призначав на Літературний фонд, а половину на якусь місцеву установу.

1901 р. В. Лесевич підписав протест 44-х членів Союзу Письменників з приводу побиття поліцією студентської молоді підчас демонстрації біля Казанського собору в Петербурзі. Тоді у В. Лесевича переведено трус та вислано його з Петербургу. Підчас трусу стався комічний епізод. Поліція знайшла в кімнаті В. Лесевича клістір: не розуміючи його призначення, надіслала клістір до департаменту поліції для в'яснення через експертизу призначення підозрілого приладу.

В. Лесевич оселився в маєтку свого зятя Б. Леонтовича на Полтавщині. Саме тоді повстали там аграрні розрухи. Це дуже пригнічувало В. Лесевича, а до того й здоров'я його почало підупадати. Для поліпшення здоров'я В. Лесевич 1902 р. виїхав за кордон. Перебуваючи в Римі, В. Лесевич випадково познайомився з Петром Карманським, що тоді живився в тамошній духовній семінарії. Під впливом В. Лесевича П. Карманський після звільнення з семінарії за вільнодумство вступив до львівського університету, який і скінчив завдяки матеріальній допомозі В. Лесевича. В Парижі В. Лесевич виступав з лекціями у Вільній російській школі. Повернувшись з закордону, В. Лесевич знав оселився в маєтку свого зятя, де пильно займався фольклором. В-осени 1905 р. селянська молодь, у відсутності В. Лесевича та родини Леонтовича, вчинили дикий розгром в маєтку В. Леонтовича, між иншим, спалили купу книжок з бібліотеки В. Лесевича. Це примусило В. Лесевича в-осени 1905 р. переїхати разом з родиною В. Леонтовича до Києва. Хоча в повітрі почувалася скоро зміна політичного режиму, все ж В. Лесевич нічого доброго не чекав від царського уряду. Маніфест 17 жовтня 1905 р. В. Лесевич зустрівся такими пророчими словами: «А пороти різками все ж не перестануть». Про його тодішній душевний настрій може свідчити лист його до російського історика проф. Миколи Карєєва від серпня 1905 р.: «Для мене ясно, що холопія, мерзавія і ідіотія візьмуть знову гору, але що тоді буде, що тоді буде» (Н. Карєєв «Пам'яті В. В. Лесевича», «Современность» 1906. 1). Пророцтво В. Лесевича справдилося. Через два дні після проголошення маніфесту В. Лесевич був свідком дикого жидівського погрому в Києві. Пригнічений видовищем безглузкого погрому, В. Лесевич одвідав тоді ж київського рабина Лур'є, щоб висловити в його особі співчуття жидам, що потерпіли від погрому, передав на його руки 25 карб. пожертви та статтю «Олівія Шрайнер — провісниця миру по-між людьми різних релігій і різних національностей» з правом видати її окремою брошурою на користь жертвам погрому. Крім того, сам написав статтю до «Киевских Откликовъ» з гострим осудом київського погрому. Це була його лебедина пісня. В тяжкому й пригніченому настрою розлучався з життям В. Лесевич. Помер він 26 листопада 1905 р. в Києві, і там же поховано його на Аскольдовім кладовищі, без жадних промов. Серед вінків на труні покійного було де-кілька з українськими написами. Так від редакції «Кієвської Старини» з написом «Незабутньому учителеві правди і волі», від українців демократів з написом: «Щирому борцеві за волю українського народу». Ціла низка українських і російських часописів помістила некрологи, присвячені пам'яті покійного. З числа некрологів в українських виданнях слід зазначити такі: М. Грушевського в «Записках НТШ» т. 68; С. Єфремова в «Кієвській Старині», 1905, 11-12; Д. Дорошенка в «Новій Громаді» 1906. I.

Ст. Сірополко

(далі буде)

ПІД ПРАПОРОМ УКРАїнСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

(З нагоди 10-ти-літнього існування Комітету імени Симона Петлюри в Румунії)

III

Ревізійна Комісія. Постанови. Вибори.

Ревізію грошевого діловодства Комітету переводили п. п. : Инж. Дмитро Ігнатенко, Микола Довгий та Йосип Митрофанів.

Зачитав Акт Ревізійної Комісії, голова її п. інж. Д. Ігнатенко. Ревізійна Комісія сконстатувала:

1) На всі прибутки і на всі видатки маються виправдуючі документи.

2) Архив Комітету упорядкований: листування зшите в окремому бібліографі і маються всі копії листів — для виправдання поштових видатків. Комплекти газети : «Діло» переховуються в сохрнаності.

3) Всі рахунки, крім підпису Голови, який провадив тако-ж і грошеве діловодство, скріплені підписом юрис-консульта Комітету.

4) У всіх рахунках точно зазначена мета видатку, а у видатках по роз'їздах зазначається куди і для чого зроблена кожна подорож.

5) Все , що вплинуло до Комітету для «Бібліотеки імени Симона Петлюри в Парижі» та всі переведені Комітетом збірки для різних українських організацій, передані ним по-призначенню.

6) Урядкування Комітету переводиться в помешканні Голови Комітету п. Дмитра Геродота. Там-же переховується весь архив Комітету. Жпдної платні за це не побірається.

7) Проглянувши особисті рахунки внескодавців до Комітету імени Симона Петлюри, Ревізійна Комісія констатувала, що найбільші внески до Комітету зробила Українська Громада в Гавані (27.968 лейв). З поодиноких осіб найбільший внесок (7.330 лейв) зроблений Головою Комітету Дмитром Геродотом.

Під час дебатів з приводу заслухання доповідів, промовці висловили побажання,щоби там, де існує кілька українських організацій чи товариств, праця їх була побудована в такий спосіб, щоби обсяг діяльності кожного товариства був виразно окреслений та щоби тої самої праці не переводило одночасово кілька організацій.

Конкретно зазначалося, що така справа, як скажемо, організація взаємної допомоги членами Товариства імени Симона Петлюри, не мусіла-би входити в завдання цього Комітету, бо для справи допомоги існує в Румунії інша організація, а саме Громадсько-Допомоговий Комітет, що є в той же час і репрезентаційним органом цілої української еміграції в Румунії.

Справою українських воїнків мало-би займатися Військове Товариство.

Так само переведенням різних збірок мали-би займатися інші товариства, чи поодинокі особи.

В наслідок обміну думок, Загальні збори прийняли сформуловану професором К. Мацієвичем пропозицію про те, що діяльність Товариств у майбутньому має обмежуватися лише тими завданнями, які мають безпосереднє відношення до вшанування пам'яті та імени Симона Петлюри.

Завдання ці загальні збори окреслили такими точками:

- 1) Плекання культу Симона Петлюри.
- 2) Вивчення праці та творчости Симона Петлюри.
- 3) Виховання широких кол громадянства в ідеях Симона Петлюри і
- 4) Пропаганда ідеї засновання таких самих товариств в усіх осередках українського національного скупчення.

Прийнявши до відома справоздання Комітету по вшануванню пам'яті Симона Петлюри та акт Ревізійної Комісії і, накресливши дороговказ для майбутньої діяльності Комітету, загальні збори ухвалюють таку постанову:

«Члени Товариства імени Симона Петлюри в Румунії, зібравшись 25-го грудня 1936-го року, на загальні збори та користуючися правом вільної думки, що уявляє органічну рису політичного життя і конституційного режиму країни, в якій знаходиться товариство, прийняли наступні рішення:

1) Визнати своїми ґрунтовними завданнями:

А) Виховування українського громадянства в дусі тих ідей української незалежної державности, яким служив усе своє життя Симон Петлюра;

Б) Підтримування, зміцнення і витворювання серед українського суспільства пієтету до всього державно-національного чину Симона Петлюри.

В) Організація скрізь — де маються осередки української незалежної думки — Товариств імени Симона Петлюри і

Г) Систематичне провадження боротьби з тими чинниками, які, намагаючися знищити навіть саму ідею української державности, вбили з цією метою Симона Петлюру, що, будучи головою Української незалежної Держави і Вождем її національної Армії, був живим втіленням та символом цієї ідеї на чужині.

2) Сконстатувати, що, не дивлячися на політику жорстокого терору, яка пересувалася і переводиться на Україні окупаційною московською владою, не зважаючи на систематичне нищення інтелігенції та на найстрашніший визиск нею українського населення і то в першу чергу — робітництва та селянства, московським большевикам не пощастило зломити непохитну волю українського народу до державної незалежности. Боротьба на Україні за ідеали Симона Петлюри не припиняється ні на одну мить. Ці ідеали стали святими не лише для української політичної еміграції, яка змагалася за них разом зі Симоном Петлюрою під його проводом, але й для всієї української нації.

3) Заявити перед усім світом, що всі заяви московської влади та її відпоручників на Україні про те, що український народ не тільки примирився зі своєю долею участі в совітському Союзі, але й готовий навіть боронити його від зовнішніх ворогів, не відповідають дійсності. Ці заяви є свідомою вигадкою московських окупантів з метою заховати від західних держав та світової громадської opinio facti глибокої ворожнечі, що точиться між Москвою та всіми поневоленими нею народами, які використовують першій-же слушний час для остаточної ліквідації московської в'язниці народів та для свого національно-державного визволення.

Нова совітська конституція, що з такою рекламою проголошується, як початок нової доби в житті совітського союзу — для України є посуті новою спробою дальшої централізації та ще міцнішого національно-державного поневолення, бо вона є значним кроком назад навіть у порівнянні з совітською-ж конституцією 1923-го року.

4) Протестуючи проти ганебної системи повільного рабства, яка запроваджена на Україні під назвою комуністичного совітського режиму, члени Товариства імени Симона Петлюри закликають всі активні сили української нації до об'єднання навколо державного прапору Симона Петлюри та того національного проводу, який продовжує його чин».

Після цього відбулися вибори Комітету та Ревізійної Комісії.

Почесним Головою Товариства одностайно, під загальні оплески, був обраний п. проф. К. Мацієвич.

В Комітет імени Симона Петлюри Загальні Збори обрали 5 осіб і одного заступника.

Функції в новообранному Комітеті розподілені в такий спосіб: Голова Комітету — журналіст Дмитро Геродот. Заступник Голови: сотник

Д. Ігнатенко. Юрис-консулт Комітету д-р Д. Маєр-Михальський. Генеральний Секретар - - Г. Власюк. Секретар — М. Гетьман. Заступник — С. Іваненко.

В Ревізійну Комісію обрані: Д-р В. Тренке, М. Довгий та К. Антошко.

Проф. К. Мацієвич в своїй кінцевій промові зазначає, що він мусять ще раз підкреслити те, що він сказав на початку загальних зборів, а саме: «Бути почесним головою Товариства, яке носить ім'я Симона Петлюри та яке ставить своїм завданням вшановувати його пам'ять в спосіб найбільш відповідальний інтересам української нації та маєстату лицарської постаті Симона Петлюри, для мене єсть приємною честю, за виявлення якої я щиро дякую загальним зборам Товариства».

Приймаючи на увагу енергію, властиву проводу в Комітеті Імені Симона Петлюри, професор К. Мацієвич висловлює надію, що покладені на нього завдання будуть виконані з успіхом.

Дмитро Геродот - іменем усіх присутніх -- дякує п. проф. К. Мацієвича за зразкове ведення загальних зборів і бажає йому сили та здоров'я для дальшого духовного проводу і дальшої праці для добра України.

«Ви, — підкреслює промовець, -- бездоганно віданністю служили найвищим інтересам України протягом всього часу своєї творчої активності на українській громадсько-політичній та науковій ниві».

Слова Дмитра Геродота всі присутні покривають довгими оплесками.

Звертаючися до присутніх на загальних зборах, Дмитро Геродот дякує за довір'я, виявлене переобранням його до складу Комітету й обіцяє прикласти максимум зусиль для того, щоби це нове довір'я виправдати.

Д-р В. Тренке - пропонує загальним зборам висловити свою подяку Дмитрові Геродоту, який, будучи Головою Комітету імені Симона Петлюри, не тільки вложив в нього багато цінної праці та ініціативи, але й зумів влити в нього новий вогонь поважних національних завдань.

Оплесками присутні приєднуються до пропозиції п. д-ра В. Тренке.

Після цього Загальні Збори Товариства імені Симона Петлюри закриваються і присутні, з яких де-хто провів у потязі всю передріздвяну ніч, поволі расходяться, щоби на другий день Різдвяних Свят у ранці, знову зійтися на черговій 7-й Конференції української еміграції в Румунії.

Д. Недоли

ПЛАНТАЦІЯ ЛІЧНИЧИХ РОСЛИН У КРИВИЦЯХ

(Лист із Варшави)

Доклади минулої сесії УЦК дають нам можливість подати ширші інформації і про плантацію лічничих рослин у Кривичях. Здається, що робимо це в перше, бо в українській пресі ширших інформацій про цю ділянку праці Головної Управи УЦК, як до цього часу, не доводилося нам зустрічати.

Лічничі рослини — товар, який легко знаходить збут на внутрішньому ринку Польщі, а їх управа, оскільки поставити її на належну висоту, може дати значні прибутки. Цей й є головною причиною тому, що, шукаючи джерел, які могли б дати максимальні користі при затраті капіталу і праці, - організатори плантації зупинилися на лічничих рослинах.

Думка про організацію плантації лічничих рослин повстала серед української еміграції досить давно, але на перешкоді її реалізації довгий час стояли: брак грошей на аренду відповідного маєтку і брак досвідченого керownika, який би міг належно організувати і попровадити цю ділянку діяльності Головної Управи УЦК.

З часом знайшлося і перше, і друге.

Кривинці лежать на границі Львівського і Люблинського воєвідств в повіті Рава-Руська — Сокаль. Маєток має 241 моргів орної землі, 5 моргів під садибою і 84 морги неужитків, що разом дає 330 моргів. До того доходить — мешкальний дім, стодола, оборя, стайня, магазин на збіжжя, дім для служби та інші господарчі будівлі, як тако-ж і мертвий та живий інвентар, а серед останнього: 15 коней, 11 корів, молодняк і т. д. Годівлі безрогів і птиці в маєтку не провадилося.

Хоч в першому операційному році, яким був 1935-1936 рік, під управою лічних рослин і перебуває вже 39 моргів, на яких росте колєндєр-мак, кмін, горчиця, мальва, румянок та ин. рослини, то все ж головна площа перебуває ще під головними хлібами, кормовими рослинами та травами.

Оглядини маєтку фахівцями і досвід першого операційного року вказують на те, що до управи лічних рослин в широким розмірах доведеться підходити поступово, з року на рік збільшуючи площу, ними заняту. Це останнє диктується потребою належного угноєння виснажених ґрунтів, потребою будівлі відповідної сушарні та запровадження цілої низки інших інвестицій, які на протязі кількох років вимагатимуть ще значних грошевих витрат від керівництва маєтку, а тим самим і від Головної Управи УЦК.

В цілях збільшення прибутковости маєтку звернено увагу тако-ж і на потребу передачі більшої частини праці на машини, потребу запровадження додаткових галузів продукції, як птахівництво, тваринництво і т. д.

Перший рік господарювання хоч і не дає ще організаторам плантації значних прибутків, але приносить досить помітний зріст живого і мертвого інвентаря і цілу низку ріжних поліпшень, скерованих до раціонального провадження праці в виаредованому маєтку.

В першому році господарювання прибуло, напр., 5 корів, 1 бугай, 10 голів молодняку, 5 коней, 6 безрог, а з другого боку — січкаря, культиватори, плуги, живирка, млинок та ціла низка інших сільсько-господарчих машин і приладь. В тому році помітно збільшено і саму площу лічних рослин, які мають бути головною позицією прибутковости маєтку.

Плантація лічних рослин в Кривинці становить сьогодні одно із перших і одно з головних підприємств, яке повстало в останньому часі, яко наслідок гасла, закликаючого українську еміграцію до цілковитої економічної самовистачальности. Як говорилося, на останній сесії УЦК, на цю плантацію покладалося значні надії. Одні думали, що маєток одразу дасть великі прибутки, які стануть підставою до задоволення багатьох наших еміграційних потреб. Інші з маєтком в'язали можливість приміщення на працю значної кількості українських безробітних емігрантів.

Сьогодні маєток не може задовольнити ще ні тих, ні других. При низькій заробітній платі, якою характеризуються ті околиці, може вижити лише місцевий елемент. До того й широкий перехід на працю машинами, хоч і збільшує прибутковість маєтку, але не сприяє притягненню значної кількості робітничих рук до праці в маєтку.

Від плантації лічних рослин, при її раціональному провадженню, можна сподіватися значних прибутків, але в будучині, за кілька років, коли буде вже запроважено всі ті інвестиції, які сьогодні вимагають грошей і поглинають прибутки з маєтку.

XVIII

Як уже згадував в минулому листі, українці в Харбіні не мають своєї преси, яка б могла вести належну українську пропаганду й тому місцевий український провід повинний був шукати можливих способів для ширення українських ідей якимось іншим шляхом.

Таких способів знайшлося кілька. Про те, як українці використали можливість звертатися до своєї молоді, вже мова була. Другим таким способом говорити з українцями — було відмічення всіх наших історичних подій та державних свят. Не заміняло це преси та все ж будоражило думку, примушувало думати, змагатися й т. ін.

За останні кілька місяців таких свят було проведено кілька: спинаємося на найвидатішіх та моголюдях.

Згадали українці в Харбіні героїську смерть 359-ти під Базаром: дуже урочисто відсвяткували 22 січня: не забули тако-ж про трагедію під Крутами.

Так уже повелося, що майже всі такі свята відбуваються більше менше по дуже аналогічному програму. Програм складається звичайно з докладів, декламацій, виступів українського хору та солістів й шклянки чаю, якою Правління Колонії гостить своїх гостей.

Однomanітність програму пояснюється обмеженістю і українських сил тут і матеріяльних засобів.

Пам'ять полеглих під Базаром дуже прилюдно та доступно була відсвяткована в Харбіні 22 листопаду м. року.

З докладами виступали п. Р. Федорів та А. Вітковський.

І один, і другий говорили про героїчність української армії: виясняли ті умови, при яких наші герої musiли вступити на рідну землю; підкреслювали значіння тої події й смерті героїв, яко фактора, що на всі часи залишиться в пам'яті народа та буде прикладом справжньої любови до Батьківщини та високої жертвенности.

Якось дивно було слухати ті промови. «Незвичайно тяжкі умови... босі... без зброї... забули себе... думали тільки про батьківщину... найшли в собі сили вмерти гордо, мужнє, з честю...»

Багато в Харбіні про цю подію чули поперше. Дивною й мабуть мало достовірною вона багатьом здавалася. В Харбіні можна зібрати сотню-другу гобі на якийсь баль-маскарад; не рідкі випадки, коли наші люде тратять не малі гроші в ресторанах чи на щось подібне, а своєї школи — нема, свого часопису — нема, українського журналу чи книги — нема...

Якийсь страшний і болючий контраст! Там по ту сторону—боротьба; була і продовжується далі, жертвенність, самопосягата; тут,... байдужість, притупленість, служення чужим і ворожим нам інтересам. І це після 20 років безнастанної боротьби, пропаганди, жертв...

І все ж місяцевий актив не складає зброї. Він вірить в непереможну силу спадщини: в те, що голос крови заговорить таки й у наших тут земляків; що українці Далеккого Сходу приєднаються таки до загального українського національного визвольного руху; що московська полуда спаде таки колись з їх очей та всі вони приєднаються до нашої національної боротьби й вложать в національне діло всі сили і всю енергію, що ними вони зараз несидають, та використовують ті можливості, які існують.

І ця віра має певні підстави.

Хто мав можливість спостерігати, як проходили державні свята 22 січня в Харбіні кілька років тому назад, і хто бачив його в цьому році, в того та віра в нашу акцію тут musiть поширитися та поглибитися.

Як і в минулому році, так і в цьому українці м. Харбіна були запрошені Правлінням Колонії до українського національного дому для свят-

кування того дня. Як у минулому році, так і в цьому, на програму стояли доклади, виступи хору та шклянна чаю.

Вже в минулому році заля була повна; в цьому вона було цілковито переповнена. Звертала на себе увагу присутність людей, яких до того в Українському Національному Домі ніхто не бачив, або які до сьогодні свідомо і систематично ігнорували його, бо, мовляв, Дім попав до рук «самостійників». Коли в минулому році більшість присутніх складала молодь, що підкреслювала свою самостійність, то в цьому році свято 22 січня, свято незалежності та соборності, відмітили переважно старші. Це як раз ті, чи багато з тих, для яких ці відвідини стоїли мабуть багато хитань, роздумувань, а може й побоювань.

Сталося так, що провід колонії, неначе передбачав такого роду гостей й висунув докладчиків, які кожний з різного ставовища говорили про IV універсал і день 22 січня 1918 року.

З докладами виступили Др. Д. Барченко, Д-р. І. Шлендик, Р. Корда-Федорів, і інж. О. Вітковський.

Д-р. Барченко підкреслив такі моменти в своєму докладі:

1) Початок української національної революції в роках 1917-1918 йшов під дуже великим впливом соціалістичних ідей й віри в те, «що досить залізти на бочку й крикнути на всі сторони: обніміться, брати мої, як раптом всі навколо почнуть обніматися та цілуватися й почнеться на світі справжній рай».

2) Нарід український відчув все ж, що під соціалістичними, чи комуністичними кличками криється якась-то і справа й тому розпочав боротьбу з большевиками.

3) Нарід український перший в світі зрозумів правдиву істоту большевизма й перший почав з ним боротьбу, хоч не був підтриманий ніким. Це треба підкреслити особливо тепер, коли для боротьби з комунізмом утворюються вже союзи з найсильніших та найвпливовіших держав і націй.

4) Нарешті IV універсал перекреслив для кожного українця можливість так званого «непредрешенства», на яке тут в Харбіні загато багато людей тяжко хоріє.

Докладчик закінчив: «кожний українець вважає за святий обов'язок берегти, як найдорожчий скарб, ідею, проголошену в Книзі 19 років тому; вважає її за своє одинокі політичне вірую. Оголів, запалений словами IV-го універсала, не згас, а палає й палає в серці кожного українця аж до остаточної перемоги духа і фізичної сили».

В нашому дусі говорили двоє других докладчиків на ту ж тему, а саме: Д-р І. Шлендик і Р. Корда-Федорів. Обидва вони зостановилися на праві українського народу на свою самостійність. Дивна то тема загалом та зрозуміла в наших обставинах: тут це все треба довести, треба пояснювати.

1. Шлендик взяв два моменти в житті української нації:

8-го січня 1654 року та 22 січня 1918 року. В першій половині і доклад до висявив, що саме було 8-го січня 1654 року між московським боярином Бутурліним та Запорозьким Гетьманом Богданом Хмельницьким. Докладчик указав на систематичну та послідовну неправду московських істориків, що говорили про ті події, та цілі, що тою неправдою московський уряд хотів осягти. Прочитав основні статті того договору та висявив, яке значіння вони мали і як за них борлася українська наука й українська інтелігенція до останнього часу перед універсалом.

В кінці прочитував основні пункти IV універсалу та указав зв'язок їх з попередніми договорами; указав на поступовання большевиків на їх розуміння гасел про свободу народа й право на самозначіння й закінчив: «Нема вже української армії, що жертвенно стала на захист рідного краю від варварів! Вибили з її рук большевики зброю та не вбили її духа. Вимірають один по одному старі бойці, зате народжуються нові, росте й кріпне наша молодь на рідних землях по ту й по сю сторону Збруча. Го-

рить вона палаючим огнем любови до батьківщини, гостро відчуває страшну кривду, Україні заповідяну: мріє про відновлення нашої батьківщини й віримо, що недалеко вже час, коли, повторюючи слова універсала, ми знов почуємо: Народу України, твоєю волею, силою й словом повстала Україна від Сяна аж до Кавказу».

Дуже хорошим доповненням до цього доклада був коротенький доклад п. Федорова, який указав, що українська молодь глядить на державність України «не з погляду права та закону», а з погляду власної волі нації до життя, розвитку та величі.

Цієї ж волі українському народові на протязі його історії ніколи не бракувало. «Хоч наша визвольна боротьба, — продовжував докладчик, — покінчилася мілітарною та державно-політичною поразкою, все ж вона скріпила нашу національну єдність, відновила наші державні традиції та загострила наші змагання до політичної незалежності. Цей постулат спільний для всіх тих, що називають себе українцями й хочать ними бути...»

В основу відновлення української державности, в основу боротьби за соборну, самостійну Українську Державу кладемо не орієнтації на чужі сили, а соборність духа й чину».

Де-що з иншого погляду підійшов до справи четвертий докладчик - інж. О. Вітковський, який говорив: «Властиво юридично Україна ніколи не переставала бути самостійною, бо вважаємо, що порушення умов одною стороною касує цілий договір. З цього погляду універсал Центральної Ради не тільки підтвердив касацію договора, але й відновив самостійність Української Держави». Згадавши про страшні муки, яке тернить населення України від большевиків, докладчик звернувся до аудиторії з таким заклинком:

«Будьмо готові чесно служити своїй батьківщині, перестаньмо сидіти на двох стільцях, бо це найганебніше явище в нашому житті».

Далеко не все, що хотіли би сказати докладчики, вони сказати можуть. Це торкається головню «нашого брата» та все ж говорять й тим потроху, по малу, але вперто й послідовно ламають скляю розуміння, провокації, наклепів, доносів і т. и.

Мало підготовленим та малолюдним було свято Крут. Головно завинила тому, мабуть, та обставина, що в січні загато багато було всяких сходин в українському національному домі й тому ця незвичайно трагічна, а одночасно захоплююча подія пройшла мало помітно.

В докладі п. Федорова не було подано самого головного, що тут треба, на нашу думку, говорити: вияснювати обставини, про яких подія відбулася, мета чи наміри, так би мовити, дієвих осіб й значіння самої події в нашому визвольному русі.

Було б неповно освітлене наше життя й, особливо, наша робота тут, колиб читач подумав, що провід українців в Харбїні впливає на громадянство тільки шляхом безпосереднього звернення до слухача з живим словом, одкритою пропагандою. Всі добрі й хороші сторони такої пропаганди, звичайно, використовуються, але приймається на увазі тако-ж можливість утоми слухача від постійного слухання докладів, його певний критицизм, наставлення й т. ин. до промовців. Тому поруч, чи може навіть в більшій мірі, для пропаганди використовуються й інші можливості для того, щоб на слухача впливати иншими образами й діяти на иншу сторону його душі. Маємо на увазі послуговання українською пісню та творами українського письменства. Про це в наступному листі.

Ткач Олійник

НОВЕ ОБЛИЧЧЯ ПОЛЬЩІ

(від власного кореспондента)

— Польська «чотирерічка». — Центральна область. — Чому Сандомир? — Табор національної єдності. — Хто такий полк. А. Коц. — «В Польщі для комунізму місця нема!» — Висновки.

Стомилевими кроками йде Польща по лінії квітневої конституції до нових устроєвих форм. Квітнева конституція з 1935 р. — це останнє слово, заповіт марш. Пілсудського, на якому видніє його передсмертний підпис. Маючи загальні рямці, надані конституцією, ціле зусилля урядових чинників прямує до цього, щоб по думці основного закону розв'язати дві внутрішні проблеми: господарсько-суспільної структури і організаційно-політичної консолідації.

Розв'язка має наступити під гаслом, яке впливає з писаного основного закону і неписаної неминучої дійсності, під гаслом оборони держави.

У господарській діяльності — переломовим фактом з'являється інвестиційна «чотирерічка», яка є першою спробою планової господарки у Польщі.

Ухвалені Сеймом інвестиційні плани подають надію, що не тільки оживлять господарський організм, але й скріплять оборонний потенціал Польщі.

План представив віцепрем'єр і міністр скарбу інж. Е. Квятковський, признаючи на «чотирерічку» 1.800.000.000 зол. пол., але з надією, що вже перші кроки поправлять господарський стан і силою факту інвестиційна сума зможе зрости до 2 мільярдів 400 мільйонів зол. пол.

Проектовані інвестиції обіймають два закони: перший передбачає дотації уряду на фонд Народньої Оборони в роках 1937-1940 в сумі 1 мільярда зол., призначених на інвестиції за-для безпосередньої оборони держави; другий — дає урядові повновасть у цього річному реалізуванню господарського плану до висоти 264 мільйонів зол.

На ці суми складаються: 1. готівкова французька позичка, 2. урухомлені грошеві резерви самоврядних, суспільних і ин. банкових інституцій 3. Фонд Праці і Інвестиційний фонд та 4. нормальні бюджети властивих міністерств. І так отримані всі суми дадуть урядові можливість на реалізування плану в 1937 р. за суму 800 мільйонів зол.

В інвестиційному плані передбачаються роботи, зв'язані з розвитком електрифікації, газифікації, використання водних сил, розбудова Гдині і рибацького порту, розбудова доріг колових, водних та залізних, меліорації і ин.

Але очередною точкою плану є створення так зв. Центральної Области, як центрального промислового району.

Досі майже весь промисел Польщі концентрувався у прикордонній полосі, що було на випадок війни — надзвичайно небезпечною позицією для держави. Інвестиційний план творить цілком новий осередок промислу, положений в середині Польщі на пограниччі воеводств Келецького й Львівського, у трикутнику між ріками Вислою й Сяном.

Сандомир, який має стати осередком Центральної Области, це надвислянське старе містечко, яке числить зараз 9.500 мешканців разом з військом і властиво не має ніякого господарського обличчя, що і підкреслює польська преса. Сандомирщина теж не багата у сирівці, а відомо ж, що передумовою повстання промислових осередків є близькість сирівців та догідна комунікаційна система. Під цим другим оглядом Сандомирщина відповідає своїй майбутній цілі. Однак засадничим моментом, який за-
децидував про вибір Сандомирщини на Центрально-Промислову Область

— це її догідне положення географічне, яке створює максимум умовин оборонности.

Сандомирщина лежить у самій середині Польщі, значно віддалена від західних, північних та східних кордонів, від півдня й південних кордонів, до яких від неї стосунково близько, є забезпечена не легким до переходу ланцюгом Карпат.

Отже не тільки «во ім'я синтетичних потреб, а теж і перш за все «во ім'я початкової ідеї скріплення сил оборонних» держави, як говорив у своїй промові мін. Квятковський, — створено у тому географічному пункті Польщі Центральну Область.

Таким же духом оборонности держави є проінята, проголошена дня 21 лютого ц. р. у варшавському радіо на цілу Польщу «Ідеологічно-політична декларація табору, який творить полк. А. Коц».

Декларація полк. Коца нав'язує до промови маршала Е. Ридз-Смиглого з дня 24 травня 1936 р., в якій сьогоднішній маршал Польщі висловлює конечність об'єднання польської суспільности під гаслом оборони держави, і з неї, опираючися на квітневу конституцію, морально виростає.

Полк. Адам Коц, б. віцеміністр скарбу й б. комісар Польського Банку, зараз головний командант Союзу Польських Леґіоністів, не є ніякою урядовою особою, а як заслужений діяч є безумовно особою політичною. Тому й не диво, що у згаданій нами, своїй промові, маршал Ридз-Смигли довірив полк. Коцу працю над програмою табору національного об'єднання.

Програма полк. Коца, виходячи з засад організованої збірної волі, спрямованої до оборони держави і розвитку її могутности, керованої волею найвищої державної рації, видимої в одноцілому проводі, базує на легалізмі, на беззастереженому зв'язку з квітневою конституцією.

Підкреслює із спеціальним притиском значіння армії для державного життя Польщі та духовий зв'язок польського народу з католицизмом. Щож до комунізму, постава програми недвозначна й рішуча — «комунізм у своїй засаді, цілях і методах є так чужий для польського духу, що в Польщі для нього місця нема. Польща комуністична перестала б бути Польщею».

Програма заховує засади приватної власности та ініціативи, зазначаючи, що держава мусить мати право впливу на гармонійний розвій діянь.

Далі голосить: суспільна структура Польщі опирається на масі робітників і селян і про це провід держави мусить думати при кожному плануванні життя Польщі. Програму виступає проти ненависти класової та проти спроб підпорядкувати внутрішнє життя держави наказами, що приходять з зовні. Тут звернена вона головно проти діянь Комінтерну та його експозитур.

Питання села признає одним з найважливіших питань, яке змагає розв'язати дорогою скоординованих засобів, щоб змінити на краще хліборобську структуру краю. Інтенсифікація промислу, як голосить — зліквідує не тільки перелюднення села, але й загальне безробіття.

Врешті підкреслює національний момент у всіх проявах польської творчости, як виключний вияв національного генія.

До національних меншин зазначає своє прихильне становище.

Оце основні рямці програми полк. Коца, представленої досі ще у загальних рисах. Ця програма витручує атути з рук «вендецького» табору через широке й засадниче узгляднення моменту національного й католицького, а з рук всяких «лівих» угруповань — через підкреслення глибокого зв'язку державної ідеї з масами, з селом і містом, з працею. І у цьому її консолідаційна суть.

Однак не є програмою державного тоталізму. Засадничим її моментом і найбільш характеристичною цією є той самий момент, що має найбільший питомий тягар у господарському плануванні, — момент об'єднання національних сил під прапором оборони держави.

Діряр

З П Р Е С И

Недавнє рішення ЦК ВКП(б) перевести перевибори всіх партійних установ починаючи від найдрібніших місцевих організацій і кінчаючи ЦК національних комуністичних партій до 20 травня викликало нову хвилю переслідувань на Україні. Численна зграя московських ревізорів, що посунула хмарою на Україну навипередки з московською пресою цькує й «чистить» і насланих з Московщини партійних бюрократів і місцевих українських недобитків по партійних та урядових установах. Самий ЦК КП(б) У дістав на згаданім пленумі Всесоюзного ЦК дуже дошкульну спеціальну догану. Не минуло московське лихо й таких високих достойників, як голів горкомів і обкомів Києва, Харькова, Дніпропетровська та інших українських міст. Агенти з «Ізвестій» нацькували Наркомвнудел на проводи численних райкомів на Україні, даючи назагал спокій московським районам. Тепер цькують українські райісполкоми по цілому фронту. Як повідомляє московський офіціоз з 11 березня, наприклад, відвідав один такий ревізор райісполком в Носівці на Київщині, і не зважаючи на те, що голова його Дмитренко наперед висловив своє каяття, ревізор заявив йому суворо:

«Це не пройде тов. Дмитренко, ви задубіли на рівні 1919....»

Голова Затонського райісполкома на Винниччині дістав рескрипт від ревізора

«Не учився, не підходить для теперішнього часу».

Голова одного райісполкому на Дніпропетровщині, якась Евдокія Пивоварова, покаялась відразу заявивши, що

«ніколи не вчилась математиці».

Анна Блохина на Харьківщині пійшла слідом за нею признавши відразу, що

«не знає історії партії і не розбирається в мапі Іспанії»,

але «засипала» для певности кількох інших голів, заявивши, що

«їх культурний рівень не вищий. хоч вони вже по п'ятнадцять років головують».

Справжнім злочинцем показався голова лохвицького райісполкома, який

«по чотирох роках урядування не навчився української мови і ніколи не читав українських часописів».

до того-ж не міг назвати ні одного активіста. Його звільнено, але невідомо чи за перший чи за другий злочин. Не пощастило й його наступнику, який протягом одного засідання полагодив 104 справи, в тім числі річний бюджет, весняну сівбу і обговорення сталінської конституції.

Але найгірше вийшов на ревізії самий ЦВК УССР, який на свою голову скликав до Києва голів райісполкомів на трьохмісячні курси, при чім виявилось, що вони робили в диктанті 60-80 похибок, на жаль невідомо, в українській чи московській мові... З цього приводу «Известия» поучають, що рівень культури це не головна річ.

«найповажнішим завданням є політичне виховання кадрів».

Найогиднішим фарисейством в цілім цім поході проти «некультурности» комуністичного апарату на Україні є те, що сама ж московська централь насилала на Україну під кожним оглядом найгірше шумовиння, яке добірало на місці потрібні йому елементи: і все-ж український національне живло показалось остільки непереможне, що за кільки років московський окупаційний апарат було зужито й розкладено. Кожний інший очевидно тако-ж довго не витримає. Нова чистка буде остільки-ж даремна, як і попередні.

М. Д.

ОД РЕДАКЦІИ

Випускаємо це число з огляду на Великдень нового стилю подвійним.

Наступне має вийти в неділю, 11 квітня.

ХРОНІКА

З життя укр. еміграції

У Франції

— З життя Української Громади в Діжоні. 28 лютого с. р. заходами Управи Громади при активній співучасті п. Германовича урочисто відсвятковано 19 річницю проголошення незалежності України.

На урочисту академію прибули найштованіші члени українського громадянства м. Діжона. Академія була відчинена співом національного гімну «Ще не вмерла Україна». Пам'ять полеглих борців за незалежність була вшанована хвилиною мовчання. Потім було виголошено реферат, після чого почалася товариська забава.

При Громаді засновано Батьківський Комітет, який зайнявся справою відкриття Української школи в Діжоні. Згідно відчиту Батьківського Комітету є 14 дітей шкільного віку, батьки яких бажать надіслати їх до Української школи.

Сподіваємося, що за допомогою нашого вищого керуючого органу, шкільне питання буде розрішено позитивно і Українська школа в Діжоні буде відкрита.

— Шевченківське свято в Тулузі. Українська Громада в Тулузі та її околицях влаштувала свято пам'яті безсмертного генія українського народу Тараса Шевченка в 76-ті роковини його смерті.

13 березня с. р. відслужено було урочисту панахиду пан-отцем Теодором Поставським, на якій була велика кількість присутніх. співав хор під орудою п. Родкевича.

У неділю, 14 березня л. 15 год. в гарно прибраній залі, між живими квітами й національними

прапорами стояв портрет нашого незабутнього генія, співця за волю України, Тараса Шевченка.

Свято відкрито було короткою, але чулою промовою п. Родкевичем, після чого відспівано «Ще не вмерла Україна».

На закінчення сказав гарне слово п.-о. Т. Поставський, як свідок околиць, де народився Т. Шевченко й де він похований (пан-о. до війни був священником у селі Кирилівці); його доповідь була вислухана з великою увагою.

Змістовний реферат прочитав п. Цимбалюк; в ньому він змалював життя Т. Шевченка від дитячих його років і до останньої хвилини. На закінчення реферату проспівано було його «Заповіт». Після чого відспівано було декілька пісень і декламацій. Декламували: п. Собко «Розрита могила», п. Родкевич «Іван Підкова» і п. Цимбалюк «Чернець».

На свято завітали і кубанські козаки вільної станиці на чолі з отаманом п. Хрипушином, котрий сказав гарну промову, закликаючи до єдності і спільної праці, що закінчилося гучним «Слава Україні».

П. Дейнеко подякував присутнім, що вшанували своєю присутністю це свято й закликав до праці, до єдності, до любови, що закінчилося співом «Де згода в сімействі».

Після офіційної частини свята присутні ще залучалися на залі й за товариською бесідою та співами проводили дуже гарно час.

У Польщі

Урочиста академія з нагоди річниці смерті Т. Шевченка. 14 березня с. р. Заходами Головної Управи УЦК у Варшаві влаштовано було в салі Т-ва Тех-

ників урочисту академію з нагоди 76-ої річниці з дня смерті Тараса Шевченка. Програм свята склався з реферата, що його виголосив проф. О. Лотоцький та концертної частини, в якій взяли участь пані Н. Дорошенко, Т. Гол'є-Мазуркевичова, О. Соблєсова, Е. Шведівна та п. п. Ольховий, Науменко й Український Народній Хор ім. Лисенка під орудою С. Сологуба.

Реферат, виголошений проф. Лотоцьким, був надзвичайно інтересним як змістом, так і обробленою формою і справив глибоке враження. В артистичному програмі пані Н. Дорошенко викликала неперестанні овації, заслужили увагу слухачів і решта виконавців.

— Доклад сенатора С. Седлецького. 17 березня с. р. виголосив на сходах Української Секції Сходознавчого Клуба Молодих при Східному Інституті у Варшаві сенатор Станіслав Седлецький доклад п. з. «Незалежницькі змагання українців та їхнє відношення до Польщі». Після докладу відбулася довга дискусія.

— З життя клубу «Прометей». Редактор польського католицького журналу у Варшаві («Шлегльонду Католицького») п. Степан Чарнецький виголосив у клубі «Прометей» 18 березня с. р. відчит на тему «Роля Польщі в Європі з змагання «Прометей». Цей відчит свідчить про зріст заінтересування що раз ширших кругів польського громадянства проблемою «підсовітського» Сходу. Після відчиту відбулася дискусія.

— Доклад ред. Ю. Бравна у клубі «Прометей». 4 березня ц. р. відчитав ред. Ю. Бравн у Клубі «Прометей» у Варшаві доклад на тему: «Блок держав середньої Європи, а Польща і прометейська справа». Після докладу відбулася дискусія.

— Українські порти. В додаток до замітки, уміщеної в хроніці в ч. 11 (561) з 21. III. 37 р. подаємо ширше справоздання про реферат п. з. «Минуле і сучасне українських портів», прочитаний

на зборах економічного семінара Українського Наукового Інституту в Варшаві п. І. Липовеньким.

В першій частині реферату прелєгент подав загальну характеристику історії українських портів та їх значіння для економічного розвитку України. Відсутність виходу до Чорного моря і степове бездоріжжя довго утруднювали експорт українського збіжжя, а посереднє гальмували й розвиток українського рільництва. В XVIII ст. з'явився великий попит на імпортоване збіжжя в упромисловленій Англії. Тоді ж таки, в XVIII ст. повстали українські порти (Херсон у 1778 р., Миколаїв у 1789, Одеса у 1794).

Але швидкий розріст цих портів припадає на XIX ст. (гол. на другу його половину) і початки XX. Поступ індустріалізації викликав попит на збіжжя тако-ж у Німеччині, Франції та інших європейських країнах. А українські порти сполучено залізницями з українським рільничим заплідям, спершу з Правобережжям (статут Т-ва Одесько-Київської зці затверджено в 1863 р.), а згодом і з Лівобережжям (Курсько-Харківська - Озівська з-ця, відкрита від 1870 р.). Ця друга залізниця уможливила тако-ж морський експорт докецького вугілля. Від 1902 р. розпочинається експорт криворізького заліза. Важливим предметом експорту була тако-ж манганова руда з Нікопільської округи.

Створення промислового заплідля вимагало швидкого розросту і удосконалення українських портів.

Про цей розріст розповів прелєгент у другій частині реферату, в якій розглянув історію портів в Одесі, Миколаєві, Херсоні, Генічеську, Маріуполі та Бердянську. Як швидко розросталися укр. порти, про те свідчать, напр., статистичні дані про населення Одеси: в 1795 р. — 122 мешк., в 1820 р. — 60.000, в 1873 р. — 180.000, в 1913 р. — 630.000 мешк.

Перепускна спроможність українських портів (в 1913 р. 16 мільйонів 600 тис. тон, з того Одеса — 5¹/₂ міль.) цілком вистачала в

довесному періоді для їх товарооборотів.

Найцікавіша частина реферату була присвячена станові українських портів за совітської влади.

Підчас першої п'ятилітки перепускна спроможність українських портів була використана лише в половинних розмірах. Директиви для другої п'ятилітки передбачали величезне збільшення товарооборотів українських портів (норми на 1937 р. передбачали цифру 5 разів більшу ніж фактичний товарооборот 1931 р.). В зв'язку з цим совітський уряд передбачав і значні інвестиції з метою збільшення перепускної спроможності українських портів. Але сталося інакше...

Зовнішня торгівля ССРСР поступовно зменшується, тому совітська влада не має певної потреби в розбудові українських портів. Це є старі сучасний. Але для визволеної України, для її нормальних, вільних зносин з чужоземними ринками, для експорту її багатств, що відпливають тепер без еквіваленту на північ, перепускна спроможність українських портів в їх сучасному стані не вистачала б. Великі і коштовні інвестиції були б немичучою konieczністю.

Реферат був ілюстрований численними статистичними таблицями.

— З життя Відділу МЦК у Варшаві. 7 березня с. р. відбулися загальні збори членів відділу МЦК у Варшаві. Збори відкрив Голова відділу ген. В. Змієнко, пропонуєчи обрати президію зборів в наступному складі: голова — інж. Я. Танцюра, його заступники інж. С. Гловінський і полк. Рибалко-Рибальченко та секретарі — І. Липовецький і сотн. Голосів. Обравши президію, збори ухвалили надіслати привітання Панові Заступникові Головного Отамана А. Лівницькому і п. голові Ради Міністрів В. Прокоповичеві. На порядку денному зборів було справоздання Управи Відділу про її річну діяльність, бюджет і план діяльності на наступний рік, вибори нової Управи Відділу і ин-

ші точки і питання, які впливали з життя і потреб цього найбільшого осередку скупчення нашої еміграції у Польщі. В привітаннях до Пана Головного Отамана підкреслювалося гарячу відданість і повсякденну готовість відновити збройну боротьбу з Москвою під його високим проводом. В привітаннях до Пана Голови Ради Міністрів висловлювалися бажання досягнути вже в найближчому часі звільнення України від ворогів.

Діяльність Управи в минулому році була зосереджена головним чином на діяльності допомогивій і гуманітарній. Ухвалено продовжувати її не з меншою інтенсивністю в біжучому році. Значні видатки, зв'язані з винаймденням помешкання для «Хати Козака», скоротили до мінімуму її працю в справоздавчому періоді. Заслужовує на увагу тут і той факт, що Управі Відділу вдалося устатувати певну дисципліну в плаченню членами членських внесків, що дає їй можливість мати реальний бюджет і провадити гуманітарну діяльність серед найбільш потребуючих своїх членів. До нової Управи на наступний рік обрано: п. п. ген. В. Змієнко, полк. Рибалко-Рибальченко, х.р. Стахівського, х.р. Лихошву і інж. Ганну Марчеркову. В біжучих справах було порушено потребу всебічної підтримки ініціативи будови «Дому Українського Ветерана» та висловлено побажання більш активної підтримки Т-ва «Українська школа на еміграції». На зборах було переведено збірку національного податку в фонд Голови й Еміграційної Ради. Батьківський Комітет Школи імені Л. Українки у Варшаві перевів збірку на потреби школи.

— Товариські сходивили у помешканні МЦК. Стараннями Управи Союзу Українок-Емігранток і Старшини Корпорації «Запорозжя» у Варшаві відбулися у помешканні МЦК для 6 березня ц. р. товариські сходивили з танцями, забавами та традиційними провесеннями бли-

— З життя Відділу УЦК в Білостоці. 3 лютого б. р. відбулися загальні збори членів Білостоцького Відділу УЦК, на які завітав і представник Головної Управи УЦК д-р Шкурат. Відкривши загальні збори голова Відділу полк. Писанюк привітав представника Головної Управи УЦК і запросив його головувати на зборах. Обіймаючи провід, д-р Шкурат виголосив промову про організаційне життя української еміграції, в якій підкреслив, що головними підвалинами організаційного життя є: точність, обов'язковість, кари́сть і ощадність. Дисципліні в громадському житті промовець надає особливого значіння, вважає її за тягчу від дисципліни військової, бо вона вимагає більших духовних вартостей одиниць. Підкресливши далі потребу творення міцних і сильних, економічно самовистачальних організацій, д-р П. Шкурат торкнувся і обов'язків членів в житті організації. Ми виконали в нашій визвольній боротьбі податок крові, в життю організаційному на чолі висовується податок інший, податок гроша. Цей податок й є мірилом чинности членів організації, мірилом вияву національного патріотизму українського емігранта. Тому й на думку промовця, в організації ліше мати меншу кількість членів, але кари́х, свідомих і чинних, аніж обтяжувати її непотрібним баластом, який дуже часто в її житті відіграє деструктивну роль.

Після промови представника Головної Управи УЦК з докладом про минулорічну діяльність Управи Відділу виступили: Голова Управи полк. Писанюк, секретарь О. Фалютинський, скарбник О. Михайличенко та Голова Ревізійної Комісії інж. В. Сухоставський. Як видно з докладів Управи, на протязі минулого року відбулося 19 засідань Управи, на яких полагоджувалися біжучі справи, 6 загальних зборів членів Відділу з приводу різних історичних річниць, 5 товариських сходів членів, заповнених рефератами на біжучі теми.

В широкому масштабі і на терені Білостоку вперше було влаштовано урочисту академію для вшанування 75-ої річниці смерті Т. Шевченка. Організовано було також і традиційну козацьку свят-вечірю та ялинку для дітей.

Після уділення абсолюторії Управі Відділу переведено було нові вибори. До нової Управи увійшли: полк. Л. Писанюк — голова, інж. С. Момот — його заступник, п. Фалютинський — секретарь, п. О. Михайличенко — скарбник і п. Я. Винник — господарь. До ревізійної комісії — інж. Сухоставський — голова і інж. Савенко та п. Шалацький. члени.

В біжучих справах було ухвалено звернутися до Головної Управи УЦК з проханням заінціювати збірку фонду на будову дому для наших старих і не здібних до праці емігрантів. Було поручено й багато інших справ організаційного характеру. Збори прийшли в діловому й бадьорому настрої.

Бібліографія

— «За Державність». Збірник ч. 6. Видання Укр. Воєно-Історичного Т-ва в Варшаві.

Впершу чергу треба відмітити зовнішній вигляд цього збірника. Груба книжка на 250 сторінок, бездоганно видана з технічного боку, повна фотографій, серед яких є кілька дуже рідких, історичних, що редакція збірника десь розшукала, здобула.

Почуття великого задоволення, захоплення, викликає цей збірник. В злиднях нашого емігрантського життя, видати таку книжку, є дійсно величезна і заслуга Укр. воєно-історичного Товариства.

Тепер що-до змісту збірника. Не будемо перелічувати статей, вміщених в ньому, вони всі дуже цінні, цікаві, дають великий матеріал для вивчення історії нашої Армії. Ці статті можна поділити на дві категорії:

1. Статті, що подають матеріал до першого періоду творення Укр.

Армії, а саме так званої «українізації» окремих частин б. російської Армії.

2. Бойові чини окремих частин. В оцінці матеріялу, що подає збірник, ви відаємо перевагу останньому, бо він освітлює й фіксує моменти бойової праці Армії, заповнює прогалини, яких чимало маємо в історії окремих частин, груп. Наприклад, ще досі ми немаємо докладного освітлення бойової праці нашої Армії в 1918-1919 роках, закремо період боротьби з Добармією.

Ось чому особливо цінна праця ген.-хор. Пузицького, полк. Савченка, підп. А. Марушенко-Богдановського. Необхідно, щоб всі старшини, особливо ті, що займали відповідальні пости в Армії, що посідають архиви своїх частин, вміщали в збірнику свої спогади, спис операцій, в яких приймали участь, чи керували. В такий спосіб, на сторінках збірника, ми зможемо поступово, скласти докладну історію збройної боротьби Української Армії.

Приходиться пошкодувати, що У. В. І. Т-во дуже рідко випускає збірники, але в цьому найбільша провина наша — б. вояків, громадян, бо Т-ву бракує матеріяльних засобів. Як-що більше буде жертвенности, матеріяльної підтримки з нашого боку, тим скоріше ми забачимо нове число цього чудового збірника *).

Чернявський

- - «Т а б о р». Воєнно-науковий журнал ч. 30. В цьому журналі крім статі на тему бойової тактики К. Бончука — «Вічна сторожа», вміщено чимало інформації з галузі військового життя. Треба відмітити статтю підп. І. Морей де Морана — «Авіяція в Італо-Абіссинській війні». Хоч досвід цієї війни не дає можливости зробити всебічні висновки про ролю авіації, наприклад, в справі тактики бою в повітрі, бо як ві-

*) Ціна збірника ч. 6 з пересилкою в Польщі 6.30 пол. зол., за кордоном 7.50 зол.

Адреса редакції: pulk. Sadowskij. Opaczewska 54 m. 15.
W a r s z a w a .

домо, абіссинська армія не мала своєї авіації (12 авіонів устарілого типу), тому діяльність італійської авіації значно полегшувалось, за те в галузі розвідки, бомбардування, зв'язку і співпраці з своїми сухоходльними військами, боротьба з кліматичними умовами, з перешкодами технічного порядку, ця війна дає багато матеріялу для вивчення. В своїй статті підп. Морей де Моран, що стало та уважно слідкує за розвитком авіації, подає надзвичайно цікаві відомості про діяльність італійської авіації в війні проти Абіссії.

Ю. Науменко в статті «Дозброєння Німеччини», подає відомості про сучасну армію Німеччини, її організацію, про ті колосальні зусилля, напруження і розмах, які виявляє Німеччина в справі створення своєї Армії.

Полк. Крицький пише про «Сучасні отруйні річечини та їх значіння, як бойового засобу». Ми на загал дуже мало знаємо про один з жахливих засобів, провадження сучасної війни, а саме, вживання отруйних газів. Не дивлячись на суто фаховий зміст статті, кожний читач легко зрозуміє кваліфікацію газів, значіння і силу їх, з окремої таблиці, що подає автор.

Один з небагатьох наших моряків, що приймав поважну участь в «українізації» Чорноморської флоти, лейт. С. Шрамченко в статті - - «Засоби боротьби з підводними човнами», продовжує черговою працею інформувати нас, численних «суходільників», про засоби боротьби з підводними човнами. Крім вказівок на технічні засоби боротьби з підв. човнами, лейт. Шрамченко ілюструє свою статтю прикладами, з епізодів війни на Чорному морі. Для «суходільника» стаття лейт. Шрамченко дає поняття про складну, ризиковану, часом казкову працю підвод. човнів, їх обслуги. Величезну шкоду може нанести підв. човен, але скільки смертельних перешкод він мусить перейти, поки виконає своє завдання.

Зокрема треба звернути увагу в журналі «Табір» на відділ «вій-

ської хроніки». Тим, хто в силу сучасних обставин не може слідувати за військовою літературою, новинами в цій галузі, ми радимо прочитати цей відділ. Там він знайде останні новини з життя європейських армій, розвиток їх техніки.

Отже чергове число «Тaborу» ає нам багато матеріалу, цікавого, цінного. Той, хто цікавиться воєнною наукою, хто хоче поширити своє знання, мусить прочитати свій орган національної військової думки.

Чернявський.

Большевицька мовна політика в совітській Україні.

В німецькій місячнику «Остевропа» з'явилась цікава стаття під повисшим титулом, написана п. Гансом, яка свідчить про незалежне розуміння українсько-московських відносин взагалі і мовної політики московського уряду на землях поневолених націй зокрема. Статтю написано головню на основі великої праці професора Романа Смаль-Стоцького «Українська мова в совітській Україні», але автор покликається й на його статтю «Національні рухи в совітській Союзі» в «Контемпорері Рашія», і на статті М. Данька «Сучасна боротьба України проти Москви» та «Нації, поневолені Москвою, і небезпека війни», в женецькій місячнику «Воа де Пель». В зв'язку з згаданою науковою розвідкою проф. Р. Смаль-Стоцького автор згадує про діяльність Українського Наукового Інституту у Варшаві та його керманців. Про саму розвідку він говорить, що «ця праця дає не лише багатий та змістовний матеріал про розвиток української культури і мови під совітським пануванням, а й значно освітлює питання совітської національної політики. На терені мови виявляється все ясніше гніт централістичного московського большевизму. По цілковитій поразці попередньої політики супроти національностей, яка прямувала до того, щоб шляхом мовної автоно-

мії притягти народи до большевицької ідеології, хапається московський уряд засобів найбрутальнішого поневолення, щоб зломити національний спротив. Московську мову, по большевицькій термінології «мову Леніна й світової революції» впроваджується безоглядно як урядову мову в цілїм Союзі... «Для засадничого становища большевизму в останнім часі характеристичний вислів вірного партійця совітського поета Гладкова, який питає — Для чого відновляти допетровську добу та гальванізувати запорошену українську мову? Це стримує лише будовання соціалізму. І коли був ще якийсь сумнів, чи цей погляд є тако-ж поглядом Москви, то по 1930 р. його усунуно. Большевицько-матеріалістична формула культури «національної по формі і соціалістичної по змісту» безглузда, бо московські вуха не терплять довший час найбільш скромної національної форми, оскільки рідна мова є органічною частиною та живим виявом національного життя, що загрожує комуністичній ідеології. Тим часом як большевицька пропаганда в Москві видає себе очоче «російською», щоб викликати прихильність до політичної системи, підкреслюється на Україні «совітсько-національний» характер пропаганди, уряд жадає тут «совітського патріотизму» та ганбить національні стремління як «контр-революційні» і «фашистські».

Стаття п. Шумана свідчить про те, що дослідники політичних відносин Східньої Європи в Берліні виявляють цілком слушне розуміння стремління поневолених націй в їх боротьбі проти московського гніту, та що інформаційна праця українців в Європі не йде марно.

М. Д.

Комітет Дружби

— В Комітеті Дружби Народів Кавказу, Туркестану і України в Парижі. 20 березня

у суботу Комітет Дружби народів улаштував співбесіду на тему «Останній Московський процес». Вступне слово сказав О. Асатіані, член Комітету. Доповідь на цю тему зробив п. І. Косенко. В послідовних дебатах взяла участь значна частина присутніх членів і гостей. Загальний висновок дебатів резюмував Голова Комітету п. А. Чхенкелі в той спосіб, що останній процес в Москві є не лише процесом партії, але й процесом режиму і не тільки в самій Росії, але й на окупаних землях.

В дальнішому Комітет має улаштувати ще кілька бесід і публичних лекцій. Намічені вже лекції ред. «Журналь де Женев» п. Бріке, проф. Славінського, ген. О. Удовиченка і т. ин. Про час цих лекцій буде оповіщено, як ми дізналися, в кінці березня або на початку квітня.

Пожертви

— Пожертви. п. П. Шмалій пожертвував у фонд будови пам'ятника на могилі Б. Лазаревського фр. 15.—

НОВІ КНИЖКИ І ЖУРНАЛИ

— Псалтир. Праці Українського Наукового Інституту у Варшаві. Том XXXVIII. Серія перекладів Св. Письма та богослужбових книг. Книга 2. Варшава 1936 р.

— Українська Книга. Місячник, присвячений бібліології та бібліофільству. Орган Бібліологічної Комісії Наукового Т-ва ім. Шевченка та Українського Товариства Бібліофілів у Львові. ч. 2. 1937 р. Львів ст. 35-66.

— Гуртуймося. Ілюстрований національний кварталник. Січень-Березень 1937 р. ч. I (XIX). Софія. Болгарія, ст. 1-28.

— Український Вістник, на правах рукопису. Орган Українського Національного Об'єднання. Ч. 1-2. Січень-Лютий 1937 р. Берлін.

— Прометей (французькою мовою) орган захисту інтересів народів Кавказу, Туркестану й України. ч. 122 за січень.

— Бюлетень Українського Пресового Бюро в Парижі. ч. 19 за лютий місяць 1937 р.

— Світло й Тінь. Журнал Українського Фотографічного Товариства у Львові та його філій. ч. 2 (37) за лютий 1937 р. ст. 761-780.

— Ковыльные Волны. Орган Калмицької Національної Організації «Хальмак Тангачин Тук». Під редакцією Ш. Н. Балінова та С. Б. Балінова ч. 15 за лютий.

О Д РЕДАКЦІ І

На численні запитання заінтересованих осіб, редакція повідомляє, що наступна «Трибуна Молодих» має з'явитися в квітні і далі поки що виходитиме що-місяця.

НА ВЕЛИКДЕНЬ

Замість привітань та візитів встановленим вже звичаєм, що де-далі набирає все більшого розповсюдження, слід дати пожертви на Українську Бібліотеку ім. С. Петлюри в Парижі. Тим способом збережете час і гроші на роз'їзди, листування й пошту, а разом з тим станете в допомозі доброму ділу.

ТЕХНИКУМ СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

З найбільшою приємністю можемо поінформувати українське громадянство, а в першу чергу нашу сільську активну дорослу молодь, що посідає певну невелику освіту, про заснування нової української школи, що називається «Технікум сільсько-господарської промисловости».

Школа ця повстає, як позаочна, при відомому Українському Технічно-Господарському Інституті позаочного навчання (УТГІ), в Подєбрадах.

Що ж це за Школа, які причини її повстання та яку мету вона має переслідувати?

Причини організації «Техникума сільсько-господарської промисловости» багато й вони дуже глибокі. Це — наше малоземелля, перенаселення села, безробіття, тіснота, біда. Куди подіти руки, що не мають праці, де й як знайти роботу селу, нашому молодшому поколінню, що примирає голодом? Українська преса уділяє цьому питанню багато уваги. Пишуть про цю справу люде науки й практичного життя, і всі погодились на одному: мусимо дати вихід у життя хоч частині сільської та міської молоді. Чого вона діждеться на своїх 2-3 моргах, які треба далі й далі ділити? Якими надіями вона буде себе дурити мійська молодь, коли надій нема? — Отже треба подивитись правді сміливо в очі й шукати чогось по-за українським селом, а як що в селі, то по-за ріллею.

Який же вихід пропонують наші економісти й практичні діячі? Вони його бачать ось у чому: вони уважають, що мусимо дати нашому молодшому поколінню, — хоч здібнішим, маючим де-яку освіту (приблизно з 4 класи гімназії) та найбільш потребуючим — якісь фахові знання, «кваліфікацію», зробити його здібним до заняття посад на фабриках, на заводах, а тако-ж підготовити до створення, в разі можливости, і власного, хоч невеличкого підприємства.

Обставини склалися так щасливо, що в той час, коли діячі на український землях радили над цими справами, Український по-заочний Інститут, ніби у відповідь на потреби Краю, поставив перед собою питання: як практично підійти до вирішення їх? І наслідком відповідної праці з'явився план — заснувати «Технікум сільсько-господарської промисловости».

Згідно з планом Технікум не мусить манити молодь у великі міста та чужі сторони, де й так боротьба гостра й конкуренція велика, але, в першу чергу, дати вихід до ближчої фабрики й ближчого заводу, що є зв'язаний з тереном, з рідними нашому селянству сільським господарством, одначе не в ролі простого робітника, а кваліфікованої сили.

У Техникумі дуже велику увагу звернуто тако-ж на дрібні галузі промисловости, які провадяться на сільсько-господарській сировині, або призначені для потреб села. Як далі побачимо, вибрано де-які такі галузі промисловости, що їх не тяжко запровадити власними силами навіть одній людині, або які може досить легко організувати й фінансувати українська кооперація.

Ці окремі галузі чи фахи є наступні: 1. Млинарство, 2. Цукроварство. 3. Виріб крохмалю, 4. Броварство, 5. Гуральництво, 6. Винарство, 7. Оцетарство, 8. Гарбарство, 9. Вироблення масла та сирів, 10. Вироблення маргарини та свічок, 11. Олійництво, 12. Миловарство, 13. Консервація та перероблення садовини й городини, 14. Штучні гноїва, 15. Холодильна справа, 16. Фабрикація цегли та дахівки, 17. Бетонні виробы в сільському господарстві, 18. Добування стерохов олій.

Як бачимо Техникум дає дуже широкий і, ми б сказали, дуже вміло підібраний цикл фахів. Ці фахи студент Техникума може обняти разом усі або де-які, або, нарешті, один із них. Одначе, щоби ці фахові предмети студент міг засвоїти, мусить він придбати тако-ж де-які загальні знання, що допомогли б йому в науці. Для цього маємо в програмі такі предмети: 1. Математика, 2. Хемія неорганічна, 3. Хемія органічна, 4. Технологія води, 5. Креслення, 6. Машинознавство, 7. Будівництво, 8. Практична електротехніка, 9. Теорія кооперації, 10. Політична економія, 11. Рахівництво, 12. Калькуляція, 13. Складання кошторисів. Усі науки будуть викладати професори Інституту, — ті, що викладали відповідні дисципліни, — але в ширшому обсягу, — студентам бувшої Української Господарської Академії, на факультетах агрономичному та інженерному. Будуть запрошені тако-ж і інші фахові сили.

Увесь курс наук розрахований на 2 роки, або, інакше на 4 семестри. Спосіб навчання, як уже сказано, — по-заочний, кореспонденційний. Студент сидить вдома, виконує свою звичайну працю, а при тім вчиться: від професорів дістає лекції, а професорам посилає свої писемні вправи.

По двох роках науки — іспит і диплом. Особи, що закінчать Техникум, дістануть і спеціальне знання: «Техник сільсько-господарської промисловости».

Ось так представляється в загальних рисах нова Українська Школа.

Хто хотів би дістати ще ближчі інформації, мусить звернутися до самої Школи:

Ukrajinsky technicko-hospodarsky Institut, P o d e b r a d y ,
Tchecoslovaquie.

Зо свого боку можемо побажати новій Школі найбільшого успіху, а нашій молоді, — щоби використала добру нагоду й придбала собі добру зброю в тяжкій життєвій боротьбі.

В. П.

Т р и з у б

тижневий політики, культури, громадського життя та мистецтва, заснований р. 1925 Симоном Петлюрою, виходитиме в 1937 році по-старому і за участі тих самих співробітників.

Запрошено тако-ж до співучасті нові видатні літературні сили.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ НА 1937 РІК

У Франції на рік — 60 фр., на півроку — 30 фр., на три місяці — 15 фр.
на один місяць — 6 фр.

	1 рік	½ року	3 місяці	1 міс.	Окр. чис.
ЧЕХОСЛОВАЧЧИНА	80 к. ч.	40 к. ч.	20 к. ч.	10 к. ч.	3 к. ч.
ПОЛЬЩА	18 зол.	10 зол.	5 зол.	2 зол.	0,60 зол.
РУМУНІЯ	500 леїв	300 леїв	150 леїв	50 леїв	20 леїв
НІМЕЧЧИНА	12 мар.	6 мар.	3 мар.	2 мар.	0,50 мар.
СПОЛ. ШТАТИ П. А	3 дол.	1,5 дол.	1 дол.	0,40 дол.	0,10 дол.
КАНАДА	3 дол.	1,5 дол.	1 дол.	0,40 дол.	0,10 дол.
БЕЛЬГІЯ	20 бельг.	10 бельг.	6 бельг.	2 бельг.	0,60 б.
БОЛГАРІЯ	200 лев	100 лев	50 лев	18 лев	5 лев
ЮГОСЛАВІЯ	100 дин.	50 дин.	25 дин.	10 дин.	2,50 дин.

У Парижі набувати в книгарні В. Поволоцького, 13 rue Bonaparte, Paris 6

Українська Бібліотека ім. С. Петлюри в Парижі

Й читальня при ній (41, rue de la Tour d'Auvergne, Paris 9)
відкрита в середу й четвер — 6-9 г., суботу — 4-8 і в неділю — 2-6

При Бібліотеці Музеї С. Петлюри

В читальні 90 органів преси — журналів, газет, бюлетенів з різних країн, де живуть українці.

Книжки видаються додому. За читання 5 фр. у місяць (за одну книгу) і 25 фр. безпеки.

Коштом читача висилаються книги тако-ж і на провінцію.

Редакція і адміністрація : 41, rue de La Tour d'Auvergne. Paris 9

Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.

Редагус -- Комітет.

Адміністратор : Лл. Косенко

Le Gérant : M-me Perdrizet.

Imprimerie L. BERESNIAK. 12. Rue Lagrange. Paris (5).